

Жарко БУРОВИЋ

ПЕСНИК МЕЛАНХОЛИЈЕ

Седмдесет и пет година живота Душана Костића

Песничко стваралаштво Душана Костића обухвата разноврсне тематске кругове, али се ипак може рећи да примарно место међу њима припада меланхолији и сети. Та линија меланхолије и сете провлачи се од младости дана до дана данашњег, само сада са постојанијим рафинманом у нези стиха и у проточнијој дифузности доживљајних сублимената. То је и разумљиво, јер поезија многе врлине стиче и кроз искуствену оптику, будући да у њој суделује време као неизбежан фактор корекције и стваралачког сазревања. На вредној скали већи рејтинг имају збирке поезије које су настале у познијим годинама. Осећајни елемент вије изгубио ранију снагу и полет, али је зато добио дубљу доживљајну верификацију, што је један од доказа да је Костић песник сталног успона.

Дифузност мисли открива саму природу песника. Песникове мисли подложне су многим преображајима, тако да се једновремено именују и као илуминација и као левитација. Светлост југа просто расцветавачуљне и сновиђбене импулсе и тако расцветани омогућују да се допре до нових визијских спознаја и значења.

Костића је просто препородио Југ. Препородио га је у томе смислу што је у природи медитеранског поднебља нашао не толико физичку окрепу колико духовно подмлађење. У песниковој поезији фигурира амбијент морског приобаља. Море је ту. И светлост је ту. Али највише душа је ту. Она прима и емитује све што се стапа са тим питомим окружајем, обухватајући притом многе ствари са вртоглаве траке живота. И оне које су повод за стрешњу и оне које влаговешћују наду и спокојство. Ових других зацело је мање. Свет све више тоне ка паду и греху и песник, дозивајући природу, призива у ствари људско очишћење и спас.

Певајући о природи песников дух се не «откида» од времена у коме живи. Природа вије самоизолација. Бежање у неки саможиви мир. Песник апострофира хармонијске белеге тамо где се љубе југ и море, љут што та особина није иманентна и нама. Просто неки пакленички удес господари човеком и песник тежи да мисао о њему застожи слушањем среће. Он верује да је поезији дато да човека враћа интегралности могућег, а то је да не буде запаханут дашком лековитог сна.

Шта је карактеристично за однос песника и природе? Ја бих рекао да је то идентификација са оним што се гледа. Међутим, са једним морамо

бити начисто. Гледање овде треба схватити тако што се мисао узима за посредника у тој идентификацији. Пејзаж југа је онакав какав се »опртао« у ствараочевом доживљају. Данас је друкчије од јучерашњег. Отуда код Костића толико истих пејзажа, но увек са друкчијом доживљајном ароматиком. Овде морамо призвати и Берсона и рећи да је мисао плен универзума, увек измењлива и увек и прилици да нас духовно богати на вечвој стази пролазности.

Костићеве песме о Југу делују наизглед слично. То је привид. Свака од њих садржи жигу посебности. Највећма се исказује у симболичким пазнакама и чулним засађењима новог, модерног типа. Песма се не може замислити без емоционалног прелива, који је одувек представљао важну окосницу песме. Ту је и мноштво слика које прате визију до обликованог окончања.

Веома је важно да се Костићев поетски дух не задржава на спољној страни виђеног пејзажа или ствари. Он заправо пролази кроз њих, тражећи суштину њихове природе, што је предуслов да што потпуније иживи себе. Емоционално код Костића је — слућено. Нарочито када »преноси« слику дневног светлупања, и маштене игре у доживљајни тонус. Бескрајно пространство мора није лепо што је велико, него што је та лепота »збијена« у тренутак, разуме се на песнички начин. Уосталом, песма и нема другог циља до да од неодређеног стања створи уобличен доживљај. Његову хомогену структуру.

Костић је све чинио да то правилно одржи, посебно у песмама резигнатне интонације. Јер и море, колико лепо, није препрека да у доживљај хрупе и тамнији наноси сећања, уобразиље. Контраст чини песму песмовитијом ако је њиме обузет песников субјект. Југ није само ведрина. И непогоде ваља уврстити у његов »мираз«.

Песми је напакон својствено да до своје уобличености дође преко чулних и других »релеја« у раван сагласја свих делова који је творе. Тиме хоћемо да кажемо да је и наш песник свој лирски доживљај природе »подуширао« чулном грађом, која, дакако, тражи умешно руковање и постојан дар. Костић носедује и једно и друго. Његов доживљај не задржава се на Југу као на географској категорији. Пре ће бити да се ту ради о души која је у залету екстазе. Разуме се, та екстаза се не може структурирати као песничка творевина ако је није непосредно изнедрио тренутак у његовој потпуној нагости.

Шта чини Костић као песник? Он на тренутак гради песничку вокацију, уверен да време постоји само као збир тренутака. Као доживљајна, што ће рећи као песничка пуноћа. Доживљај мора, медитеранске светлости, маслина и другог растиња, не да се замислити без »уплива« тренутка као инспиративне подлоге. Тренутак је нека врста света генетичке условности. Песма га прихвата као свог највећег заводника. Није важно у каквој је одори — сете, пркоса, меланхолије. Важно је да је добио синтетичко и оживотворено песничко обличје.

А што је сета наглашено ситуирана само је знак да су отисци узбуђења и страсти јачи у њој него у расположењима друкчије мотивске заснованости. Сета у Костићевом примеру диктирана је узалудношћу борбе са напакостима живота (збирка песама »Ако се валуте пгипце«, »Браћа моја камена«), губитком вољене особе (збирка песама »Тристија«). Песник је од сете начинио орган трепераве ингимности, саживео се са њом.

Запажамо да он такав однос заснива у свакој збирци песама и мислимо да не грешу у томе. Коначно, зар песниково расположење може бити ведро ако га »притискају« зле силе мрака и отуђености.

Па ипак, не можемо рећи да је у Костићевој поезији изгубљено осећање Наде. Имагинација и најудаљеније ствари приближава. Чини суседима. Ако сумња представља један пол човекове драме, није ли Нада њен свесрдни »поправљач«. Разгрћући властите снове, Костић даје Нади моћ ускрснућа. Он то чини тако што је снове и Наду подвео под исти ентитет. Дакле, Нада проистиче из Снова, а они опет успостављају везу између визије и доживљаја. Једном речју, творе песничко стање!

Костић је истински заточеник Снова, па отуда и заточеник Југа. Југ и снови су два брата исте игре, игре која не престаје већ дуго да траје у песниковом поетском стваралаштву. Песника узбуђује морска ширина и таласи у поворци његове плиме, али цео тај колоплет морског немира представљао би обичан приказ да није »провалио« у његову душу и тамо изазвао таласање вечито будних чулних сензора. Костићеве стихови па тему мора и благог медитеранског поднебља одишу свежином каква се ретко срета на нашим просторима. Ми фактички немамо песника који на тако суптилан начин опева блискост мора и човекове, *totul simul* њихове вечите везе.